

Matkalla kohti luovaa käytännön toimintaa
Opiskelija- ja ammattilaistuotantojen väliset erot

Arktiset tulet ja Hyvä ihminen elokuvatuotannot

Matti Malinen

Kulttuurialan opinnäytetyö
Viestinnän koulutusohjelma
Medianomi (AMK)

TORNIO 2013

TIIVISTELMÄ

KEMI-TORNION AMMATTIKORKEAKOULU, Kulttuuriala

Koulutusohjelma:	Viestinnän koulutusohjelma
Opinnäytetyön tekijä:	Matti Malinen
Opinnäytetyön nimi:	Matkalla kohti luovaa käytännön toimintaa. Opiskelija- ja ammattilaistuotantojen väliset erot.
Sivuja (joista liitesivuja):	38 (4)
Opinnäytetyön ohjaaja(t):	Timo Puukko, Jetta Huttunen
<p>Opinnäytetyössäni pohdin Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun teostuotannon suuntautumisvaihtoehdon merkitystä työelämän kannalta. Miten opiskelija- ja ammattilaistuotannot eroavat toisistaan? Mitä on ammattimaisuus?</p> <p>Kertoessani oppimiskokemuksia niin opiskelija- kuin ammattilaistuotantojen parissa aion nostaa kaksi teosta ylitse muiden. Ensimmäinen on oppilastyönä valmistunut historiallinen dokumenttielokuva Arktiset tulet ja toinen on ammattilaistuotantona toteutunut Hyvä ihminen lyhytelokuva. Kertomalla reflektoiden omia oppimiskokemuksia näiden kahden tuotannon kautta, aion päätyä tilanteeseen, jossa joudun pohtimaan ammattimaisuutta niin oppilas- kuin ammattilaistuotannoissa. Keskeisimpiä käsitteitä ja tuotantoihin liittyviä ilmiöitä lähteytän alaan liittyvillä ulkomaisilla tuotannon hallitsemisen kirjoilla.</p> <p>Vasta alalla työskennellessäni olen havainnut, mitä opinnot Kemi-Tornion ammattikorkeakoulussa ovat minulle merkinneet. Ne ovat johtaneet minua soveltamaan teoriaa käytännössä ja opettaneet analysoimaan tekemisiäni itsereflektion kautta. Teorian ja käytännön toimiessa hyvin Kemi-Tornion ammattikorkeakoulussa olisi oppilaitoksella mielestäni syytä keskittää huomiota oppilaiden motivaatioon toimia ammattimaisesti. Pelkkä tekeminen ja tuotantokaavan toistaminen eivät riitä, vaan siihen tarvitaan myös näkökulmaa ammattimaailmasta, jotta oppimisprosessi tekisi täyden kierroksen voidakseen alkaa uudelta pohjalta. Koululaitoksen tulisi myös pohtia kuinka oppilaat saataisiin mahdollisimman varhaisessa vaiheessa opintojaan keräämään kokemuksia ja vaikutteita ammattilaistuotannoista. Tällä hetkellä Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun viestinnän koulutusohjelman lakkauttaminen vie mieltä rakentavalta työ- ja koulumaailman kehitystoiminnalta, mutta se ei saa estää lakata ajattelemasta ammattimaisuutta, johon oppilaat ovat matkalla.</p>	
Asiasanat: tuottaminen, ammattitaito, työelämä, oppimisprosessi, elokuva, televisio	

ABSTRACT

KEMI-TORNIO UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES, Education

Degree programme:	Communications
Author(s):	Matti Malinen
Thesis title:	Journey towards a practical process. The differences between student and professional productions.
Pages (of which appendixes):	38 (4)
Thesis instructor(s):	Timo Puukko, Jetta Huttunen
<p>The purpose of my thesis is to discuss the significance of the Film and Television Production degree programme in Kemi Tornio University of Applied Sciences for world of work. How do the student productions and professional productions differ from each other? What is professionalism?</p> <p>While relating the learning experiences acquired by working in student productions as well as in professional ones, my purpose is to concentrate mainly on two works. The first one is a student production, a history documentary titled Les Feux Arc-tiques, and the other one a professional production of a short film titled Being Hu-man. By reflectively recounting my learning experiences through these two produc-tions, my aim is to arrive at a situation in which I will be required to consider profes-sionalism both in student productions and in professional productions. I will provide background for central terms and phenomena related to productions with books that deal with production management.</p> <p>Only while working in the industry have I been able to perceive the significance of my studies in Kemi-Tornio University of Applied Sciences. The studies have led me to apply theory to practice, and taught me to analyze my work through self-reflection. Since theory and practice are well-applied in Kemi-Tornio University of Applied Sciences, the focus – in my opinion - should be on motivating the students towards professionalism. Mere practical work and repetition of the stages of produc-tion will not be sufficient. It will also require experience from professional sphere, so that the learning process will complete a full circle and start afresh from new founda-tions. It should also be considered how to encourage students to gain experience and influences from professional productions at the earliest possible stages of their stud-ies. At the moment, the abolition of the Communications degree programme in Kemi-Tornio University of Applied Sciences undermines constructive development of the world of work and education, but it should not prevent taking into considera-tion the professionalism towards which the students are heading.</p>	
<p>Keywords: producing, craftsmanship, work-life, learning process, movie, television</p>	

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ	2
ABSTRACT	3
SISÄLLYS	4
1 JOHDANTO	5
2 TEORIA JA KÄYTÄNTÖ HALTUUN KOULUSTA	6
2.1 Kohti ensimmäisiä harjoitustöitä.....	6
2.2 Suuntana sisällön tuottaminen	7
2.3 Kädessäni -lyhytelokuva	9
2.4 Arktiset tulet -dokumenttielokuva.....	11
3 TYÖELÄMÄÄN SIIRTYMINEN.....	18
3.1 Ensiaskleet kohti ammattimaailmaa	18
3.2 Hyvä ihminen -lyhytelokuva.....	20
4 EROT KOULU- JA AMMATTIMAAILMAN VÄLILLÄ.....	26
5 POHDINTA	31
LÄHTEET.....	33
LIITTEET	35

1 JOHDANTO

Olen tehnyt puolitoista vuotta täysipäiväisesti media-alan töitä tuotantopuolen eri tehtävissä (tuotantoassistentti, tuotantokoordinaattori, tuotantopäällikkö) ja päätin summata tähän saakka saadun työelämän kokemuksen ja ajatukseni opinnäytetyöhöni. Tarkoitukseni on pohtia Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun sisältötuotanto-opintojen teorian sekä harjoitustöiden merkitystä itselleni työllistymisen kannalta sekä minkälaiset valmiudet ne antavat toimia av-tuotantojen päävastuullisissa tehtävissä.

Aion eritellä opinnäytetyössäni teostuotannon suuntautumisvaihtoehdossa saamaani teoriaa ja käytännönharjoituksia sekä pohtia eroja ammatti- ja koulumaailman välisistä työskentelytavoista tuotannon johtamisen näkökulmasta. Pohdin myös työelämän vallitsevia realiteetteja, jotka määräävät mitä tuotannoissa voidaan toteuttaa ja miten niissä voidaan työskennellä sekä kuinka nämä asiat eroavat koulumaailmassa toteutettavissa tuotannoissa. Aion tutkia omaa kehityskaartani opiskelijasta ammattiosajaksi koulu- ja työproduktioita referoiden, minkä vuoksi opinnäytetyöni tulee olemaan suurimmalta osin itsereflektiivinen. Lähdekirjallisuutena käytän englanninkielisiä elokuvatuottamisen kirjoja, joissa tuotantoja käsitellään johtamisen ja hallinnoimisen kannalta. Kirjallisia lähteitä ovat mm. Maureen A. Ryanin *Producer to producer* (2010) ja Bastian Clevin *Film production management* (2006) sekä lisäksi käytän tarkoin harkittuja nettilähteitä.

Itselleni on käytännön tekemisen kautta selkeytynyt oma työroolini, johon haluan pyrkiä tuloshakuisesti taitojani kehittäessäni tuotanto kerrallaan. Haluan edetä urallani esimerkiksi ja vastuulliseksi tuotantopäälliköksi.

2 TEORIA JA KÄYTÄNTÖ HALTUUN KOULUSTA

Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun viestinnän opintojen kaksi ensimmäistä lukuvuotta rakentuivat perus- ja ammattiopintojen ympärille, joissa sain kyvyn ymmärtää ja käsitellä media-alaan liittyviä ilmiöitä. Perusopinnot orientoivat minut kahden ensimmäisen opintovuoden aikana ammattikorkeakouluopintoihin ja viestinnän koulutusalaan, joihin perehtymällä sain koulutuksessa ja työelämässä tarvittavia valmiuksia. Ammattiopinnot puolestaan perehdyttivät minut media-alan teknisiin, ilmaisullisiin ja sisällöllisiin mahdollisuuksiin, jotta minulle kehittyisi riittävä perusosaaminen toimia alan erilaisissa työympäristöissä.

Kolmantena lukuvuotena valitsin suuntautumisvaihtoehdon suuntaavista ammatillisista opinnoista. Vaihtoehtoja oli kaksi: teostuotanto ja monimediajournalismi. Teostuotanto jakautui vielä kolmeen erilliseen suuntautumisvaihtoehtoon: kuvaukseen, sisältötuotantoon sekä ääni-ilmaisuuksiin. Jokaisessa teostuotannon suuntautumisvaihtoehdossa pyrittiin vahvistamaan opiskelijan pätevyyttä toimia media-alan erityisosaajan tehtävissä sekä valmiuksia toimia asiantuntijana aina raskaista elokuvatuotannoista kevyempiin mainos- ja dokumenttielokuvatuotantoihin.

Teostuotannon keskeisimpänä koulutuksellisenä tavoitteena oli saada herätettyä opiskelijoiden oma luova ilmaisutapansa. On tärkeää, että opiskelijat oppivat hallitsemaan tuotantovälineensä luovan ilmaisun mahdollisuudet ja osaavat itsenäisesti soveltaa ammattiosaamistaan mediateos tuotannoissa. Teostuotannon opinnoissa sain aikaa kehittää asiantuntijuuttani tuotantopuolen tehtävissä ja opin ymmärtämään oman työpanokseni merkityksen suhteessa teoksen kokonaisuudessa (Kemi-Tornion AMK, Viestinnän koulutusohjelman opetussuunnitelma 2010 – 2011, hakupäivä 19.11.2013).

2.1 Kohti ensimmäisiä harjoitustöitä

Aloittaessani viestinnän opiskeluni Kemi-Tornion ammattikorkeakoulussa mielessäni oli polttava halu saada oppia miten elokuvia tehdään. Kaikkein eniten minua kiinnosti tuolloin saada opinnoistani valmiudet toimia elokuvien parissa, mutta missä roolissa työskentelisin, en ollut vielä tietoinen. Se ei häirinnyt minua lainkaan, koska uskoin suurimmalta osalta aloittavilta viestinnän opiskelijoilta puuttuvan selkeä näkemys tule-

vasta työelämän roolistaan. Halusin kuitenkin saada olla tekemissä tavalla tai toisella sisällön kanssa, joten jo ensimmäisenä lukukautena perusopintojen käsikirjoituksen ja dramaturgian kurssit koin mielenkiintoisimmiksi.

On hyvin ymmärrettävää kahden ensimmäisen lukukauden rakentuvan tuotantojen perusteisiin läpikäyviin kursseihin, jotta opiskelijoille luotaisiin pohja ymmärtää tuotantojen rakenteita sekä niiden toimintatapoja. Toisen vuoden ammattiopintojen monipuolisuus aina radiosta tv-työskentelyyn on myös hyvä osoitus Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun viestinnän opintojen laajuudesta.

Itse koen omien opintojeni murroskohdaksi kolmannen vuoden suuntautumisvaihtoehdossa valitsemani sisältötuotannon, jonka kurssien aikana päätin syventyä tuotantopuolen tehtäviin. Teimme useita pienimuotoisia harjoitustöitä aina mainoksista lyhytelokuviin ja näiden minituotantojen aikana aloin päästä jyvälle kuinka tuotantoja kannattaa sekä tulisi koordinoita.

2.2 Suuntana sisällön tuottaminen

Sisältötuotannon suuntautumisvaihtoehdon tarkoituksena oli vahvistaa taiteellista ilmaissuokyäni ja rakentaa pohjaa tuotannollisesti vastuullisiin päätehtäviin. Sisältötuotannon kurssien aikana opin keinoja ilmaista itseäni tuotantovälineen kautta luovasti sekä ymmärsin kuinka minun tulisi toimia ammattimaisesti mediatuotannoissa. Suuntautumisvaihtoehdossa lähestyttiin sisältötuotantoa käsikirjoituksen, ohjaamisen ja tuottamisen kautta.

Käsikirjoituskursseilla syvensin ensimmäisten vuosien aikana opittuja tietoja elokuvakerrontaan liittyvistä dramaturgisista elementeistä, jotta voisin hyödyntää niitä omissa työstämissäni sisällöissä. Opin käsikirjoittamiseen kuuluvat vaiheet ja keinoja hyödyntää omasta kokemuspöiristäni esiin nousevia teemoja kirjoitusprosessissani. Käsikirjoituskurssien aikana ymmärtämykseni tarinoiden kulttuurisesta merkityksestä kasvoi ja opin jäsentämään systemaattisesti havaintoja maailmasta. Sain myös taidot kuinka käsikirjoitusta markkinoidaan ammattimaisesti sekä kuinka media-alalla olevat sopimuskäytännöt toimivat.

Keskeisempiä käsikirjoituskurssin tavoitteita oli luovan identiteetin vahvistaminen, kerrontataitojen kehittäminen ja niihin liittyvien historian tietämysten syventäminen. Käsikirjoituskurssien jälkeen opin hallitsemaan kerronnan ja kuinka luoda käsikirjoitukseen uskottavia maailmoja ja hahmoja sekä taidon työstää kirjoittamaani materiaalia eteenpäin. Käsikirjoituskurssin aikana opin myös näkemään käsikirjoittajan työn rahoittajan ja markkinoinnin kannalta sekä käsikirjoituksiin liittyvät tekijänoikeudelliset ja sopimukselliset puolet.

Tuotantokurssit jakautuivat kahteen osaan, joista ensimmäisessä pureuduttiin teoriaan ja tuotantojen perusteisiin, joissa opin tuntemaan tuotantoprosessin kaaren ja siihen liittyvät sopimuskäytännöt. Sain kattavan tietopaketin jokaisen tuotannossa työskentelevän roolista ja heidän välisistään ammatillisista suhteista. Kurssien aikana itselleni vahvistui näkemys ennakkosuunnittelun merkityksestä elokuvien tuotantoprosessissa ja opin purkamaan käsikirjoituksen sekä kuinka tuotantosuunnitelmia tehdään. Opin myös pake-toimaan käsikirjoituksen ja sain tiedot kuinka myydä käsikirjoitusta ammattimaisesti rahoittajille ja tuotantoyhtiöille.

Tuotantokurssien toisella puoliskolla teoriaan yhdistettiin käytännönharjoituksia, joiden tavoitteena oli antaa opiskelijalle mahdollisuus toimia lyhytelokuvatuotannossa päävastuullisessa tuotantoroolissa aina esituotannosta valmiiseen elokuvaan saakka. Kurssin aikana pääsin tuottamaan lyhytelokuvan, jonka aikana teoriassa opitut työtavat konkretisoituivat. Tuotantokurssilla käytiin läpi myös jälkituotantoprosessi, jonka aikana opin näkemään elokuvan leikkauksen tuottajan näkökulmasta. Minulle muodostui käsitys siitä kuinka laatia elokuvalla ammattimainen levitys- ja markkinointisuunnitelma sekä kuinka elokuvan markkinointimateriaali tulisi suunnitella. Sain tietooni myös internetin ja sosiaalisen median merkityksestä elokuvien markkinointiviestinnässä (Kemi-Tornion AMK, Viestinnän koulutusohjelman, Teostuotannon suuntaavat ammatilliset opinnot, hakupäivä 19.11.2013).

Kolmannen vuoden opinnot huipentuivat tuotantotyöpajakurssiin, jossa simuloitiin ammattituotantojen maailmaa ja pääsin toteuttamaan oman suuntautumiseni mukaisia tuotantotehtäviä teostuotannollisissa tuotantoprosesseissa. Kokonaisuutena kurssin tärkeimmäksi tavoitteeksi itselleni nousi saada mahdollisuus käydä läpi tuotannon eri vaiheet aina esituotannosta tuotantoon, jälkituotantoon ja levitykseen saakka (Liite 1).

2.3 Kädessäni -lyhytelokuva

Yhdeksi tärkeimmäksi opiskelutyökseäni muodostui kolmantena opiskeluvuotena tuottamani Kädessäni lyhytelokuva, joka toteutettiin osana tuotantotyöpajakurssia. Eniten tuotannossa itseäni jännitti filmille kuvaamiseen liittyvät riskit ja casting sekä lavasteille sopivan kuvauspaikan löytäminen.

Kädessäni oli tunnelmaltaan ahdistava mustavalkoinen lyhytelokuva, jonka kuvasimme filmille. Tuotannon teki heti poikkeukselliseksi ensinnäkin sen kuvausformaatin asettamat vaatimukset sekä toiseksi lavastusteknilliset haasteet. Filmille kuvaaminen on erityisesti kuvaajille ja ohjaajille hyödyllinen sekä kasvattava kokemus, koska se vaatii heitä miettimään mitkä ovat ne tärkeimmät kuvat, jotka on tallennettava jotta elokuvan tarina saadaan kerrottua katsojalle. Digitaalisen kuvaamisen yleistyttyä on helppo antaa kameran käydä taukoamatta, koska materiaalin voi nopeasti siirtää talteen ja jatkaa kuvaamista. Filmille kuvatessa materiaalin määrä on ennalta tarkoin laskettava, koska filmi itsessään on arvokasta kuin myös sen kehittäminen. Tämä realiteetti sanelee kuvaajalle ja ohjaajalle ehdon, jonka varassa heidän täytyy tehdä tarkat kuvaussuunnitelmat, koska ylimääräisiin ottoihin ei ole mahdollisuutta.

Tuotantopäällikölle filmille kuvaaminen tarkoittaa johdonmukaista työtä ohjaajan kanssa, huolellista paneutumista käsikirjoitukseen ja kuvaussuunnitelmaan sekä tarvittaessa tuotantopäälliköllä täytyy osata ehdottaa kompromisseja, jotta päädyttäisiin haluttuun tulokseen. Vaikka filmille kuvaamisen voi ajatella luovuutta ja taidetta kahlitsevana tapana tehdä elokuvaa, uskon sen kuitenkin olevan etenkin elokuvaopiskelijoiden eduksi, koska se pakottaa kohti konkretiaa ja visualisoimaan kuvauksia ennalta.

Kävimme yksityiskohtaisia keskusteluja ohjaajan kanssa käsikirjoituksesta, jota purimme lause lauseelta kuviksi ja mietimme roolihenkilöiden motiiveja ja toimintaa. Nämä keskustelut olivat hyvin tärkeitä itselleni tuotantopäällikkönä, koska näiden keskustelujen kautta aloin vasta oikeasti hahmottamaan mitä ja miten olemme kuvaamassa ja mihiin tuotannossa on syytä käyttää budjettiä. Uskon näiden palavereiden auttaneen myös ohjaajaa hahmottamaan mitä hän on tekemässä.

Esituotannossa meitä askarrutti sopivan kuvauspaikan löytäminen, koska olimme päättäneet teetättää liikuteltavia seiniä lavasteiksi ja Tornion kokoisesta kaupungista tuntui

olevan haastavaa löytää sopiva tila studioksi. Budjetissa ei ollut varaa laittaa kuvauspaikkaan sen kummempia summia, koska rahat menivät lähes kokonaan kalustoon ja filmiin sekä sen kehittämiseen. Saimme kuitenkin ohjaajan kanssa luvan käyttää koulun liikuntasalia, jonne päätimme lavastaa selvästi tyylieltyjä ja askeettisen näköisiä huoneita. Tilasimme ammattioppilaitoksen puupuolen opiskelijoilta helposti liikuteltavia seiniä, jotta saisimme rakennettua täysin hallitun kuvausympäristön ja voisimme halutessa kuvata kameralla mistä kuvakulmasta tahansa.

Tällainen järjestelmällinen ja suoraan kuvauksiin tähtäävä toiminta teki lyhytelokuvan tekemisestä heti paljon ammattimaisempaa, koska nähdessään vaivaa kuvausten puitteisiin alkaa tekijöillä väkisin hahmottua visio siitä mitä ollaan tekemässä. Aiemmissa opiskelijatöissäni kuvauspaikkoja etsiessä päädyttiin helppoihin ratkaisuihin, kuten esimerkiksi jonkun opiskelijaystävän asuntoon kuvaamaan. Itse olin kyllä jo tuolloin tietoinen, ettei helpoimman kautta tekeminen ole oppimisprosessin kannalta paras mahdollinen, koska siinä luo itselleen toimintatapoja jotka tulevat viimeistään työelämässä muuttumaan.

Kuvausten sujuttua moitteettomasti lähetimme filmimateriaalin Helsinkiin Generator Post Oy:lle kehitettäväksi. Menimme ohjaajan ja kuvaajan kanssa myöhemmin perästä katsomaan kuvattua materiaalia ja määrittelemään sille yhteneväinen valotus. Tämän jälkeen kehitetty filmimateriaali käännettiin digitaaliseksi, jotta pystyimme aloittamaan elokuvan leikkaamisen. Tällä reissulla havahduin siihen, että kuinka monivaiheinen jälkituotantoprosessi onkaan. Tajusin myös, että minun tulisi olla tuotantopäällikkönä syvempi ymmärtämys jälkituotannon eri vaiheista, jotta voisin tietää missä vaiheessa elokuvan valmistuminen on. Tämä seikka jää helposti ajattelematta tuotantopuolella työskenteleviltä henkilöiltä, joten jo esituotannossa on syytä koordinoida jälkituotannosta vastaava henkilö huolehtimaan leikkauksen ja äänitöiden sujumisesta. Nämä asiat sisältävät paljon yksityiskohtaista teknistä tietoa, joten suosittelen jokaista tuotannon johtamisesta kiinnostunutta opiskelijaa perehtymään vähintään teoriatasolla sekä leikkauksen että äänen jälkitöihin.

Oppimiskokemuksena Kädessäni oli mielenkiintoinen, koska teimme suhteellisen järjestelmällistä yhteistyötä ohjaajan kanssa ja meidän välinen kommunikointi toimi moitteettomasti. Vaatimustasomme elokuvan suhteen oli korkealla ja lähdimme alusta pitäen rakentamaan kuvauksia ennalta päätetyn kuvauspäivän ympärille, koska se antaa tuo-

tannolle päämäärän. Päivämäärien lukkoon lyömiset ovat tärkeimpiä edellytyksiä tuotantojen rakentamisen kannalta, koska niiden ympärille voi alkaa aikatauluttaa kaiken muun ja varata kaluston sekä palkata henkilökunnan. Olimme myös kunnianhimoisia hankkiessamme toiseen pääosaan Jussi-palkitun ammattinäyttelijä Pirjo Leppäsen sen sijaan, että olisimme kysyneet jonkun tutun näyttelijään rooliin. Voi kuulostaa itseltään selvyydeltä, mutta ammattinäyttelijät tekevät epäuskottavastakin elokuvasta uskottavan, joten näyttelijöiden etsimiseen on syytä käyttää aikaa, mutta sen on oltava myös tuloshakuista.

2.4 Arktiset tulet -dokumenttielokuva

Opiskelutöittäni kulmakiveksi nousee vuonna 2011 valmistunut historiallinen dokumenttielokuva Arktiset tulet, jonka tekee poikkeukselliseksi ensinnäkin sen kesto ja toiseksi laajuus. Tuotanto ei ollut varsinaisesti sidottuna Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun opintosuunnitelmaan, joten se tiesi paljon itsenäistä tuotannonjärjestelyä vapaaajalla sekä perehtymistä käsiteltävään aiheeseen.

Arktiset tulet on historiallinen dokumenttielokuva, joka kertoo Ranskan kuningas Ludwig Filip I lähettämän retkikunnan ”La Reserchen” tieteellisestä tutkimusmatkasta Lappiin vuosina 1838 - 39. Matkan reitti kulki Norjan Altasta kohti Tornionjokilaaksoa. Retkikunta sai oppaakseen kirkkoherra Lars Levi Laestadiuksen, joka omilla tieteellisillä aineistoillaan täydensi ranskalaisten Lapissa tekemiä tutkimustöitä. Tästä arvokkaasta yhteistyöstä kuningas Ludwig Filip I palkitsi Laestadiuksen Ranskan kunnialegioonan ristillä.

Olin valmistamassa Arktisia tulia opiskelijatuottajana ja se oli opiskelutöistäni pisin tuotanto, jota olen ollut tekemässä. Arktiset tulet -tuotannossa kaikki oli isompaa ja erilaisempaa verrattuna muihin oppilastuotantoihin: enää ei voitu lähteä rakentamaan tuotantoa tuttuun ja turvallisten asioiden ympärille, vaan verkostoa täytyi laajentaa ja etsiä yhteistyökumppaneita koulun ulkopuolelta. Tuotanto myös patisti meidät lähtemään kameroiden kanssa aidoille kuvauspaikoille Lappiin, joihin tarina liittyy ja tämän kaiken lisäksi meidän oli vielä pystyttävä yhteistyöhön eri oppilaitosten kanssa ja löytämään kommunikointi heidän kanssaan.

Arktisien tulien taustalla toimi Pohjoisen kulttuuri-instituutti, joka on kulttuurituotantoa kehittävä kolmen koulutusasteen verkosto. Se rakentaa Lapin elinvoimaisuutta ja hyvinvointia koulutuksen, tutkimuksen ja taiteellisen toiminnan yhteistyöllä. Pohjoisen kulttuuri-instituutin projektipedagogiikan keskeisenä tavoitteena on kehittää ja koordinoita kolmen asteen taide- ja kulttuurialan opiskelija ja saattaa kaikkien kolmen asteen opiskelijat yhteiseen oppimisympäristöön (Pohjoisen kulttuuri-instituutin esittely 2010, hakupäivä 19.11.2013). Laitoksen ytimen muodostavat Lapin yliopiston taiteiden tiedekunta, Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun kaupan ja kulttuurin toimiala ja ammattiotisto Lappian kulttuurialan koulutus.

Arktiset tulet oli ensimmäinen projektipedagoginen kokeilu käytännössä, jossa opiskelijat toteuttivat yhteisen elokuvatuotannon. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu vastasi tuotannon suunnittelusta ja toteutuksesta, kun taas Lapin yliopistolta tulivat puku- ja lavastussuunnitelmat, jotka Lappia ammattiotiston opiskelijat toteuttivat. Lappian oppilaat toimivat tuotannossa myös kuvaus- ja valaisuassistentteina. Pohjoisen kulttuuri-instituutin käynnistämisen elokuvatuotannon käsikirjoittaminen annettiin Kemi-Tornion ammattikorkeakoululle, jonka ohjaus- ja käsikirjoituskurssin oppilaat lopulta valmistivat. Arktisien tulien historia ylettyy vuoden 2010 syksyyn, kun opiskelijaryhmä teki esituotantomatkan Lappiin. Matkan tarkoituksena oli perehdyttää oppilaat aiheeseen, eli Lars Levi Laestadiuksen tieteelliseen uraan ja ranskalaisten tekemään tutkimusmatkaan Lappiin 1800-luvulla. Asiantuntijana esituotantomatkalla toimi professori Juha Pentikäinen, joka on tullut tunnetuksi etenkin kansanuskon, kansanperinteen ja mytologian tutkijana (Wikipedia 2013a, hakupäivä 19.11.2013). Pentikäinen esitteli esituotantomatkan aikana läpi käymämme kohteet ja niihin liittyvän historiallisen yhteyden Lars Levi Laestadiukseen sekä ranskalaisiin tutkimusmatkailijoihin. Kävimme mm. Norjan Altassa, jonne retkikunta saapui 1838 sekä Lars Levi Laestadiuksen kotona ja Karesuvannon pappilassa.

Esituotantomatkan kohteet painottuivat Lars Levi Laestadiukseen, mikä oli itselleni hieman hämmentävää. En oikein hahmottanut, että olemmeko kehittelemässä dokumenttielokuvaa ranskalaisten tutkimusmatkasta vai ainoastaan Lars Levi Laestadiuksesta. Pentikäisen kertomat yksityiskohtaiset tiedot Laestadiuksen taustasta ja toiminnasta pappina tuntuivat hukuttavan ranskalaisten tekemän matkan kokonaan alleen, missä itsenäin elokuvallisesti mielenkiintoisimman puolen. Ehkä itseäni häiritsi esituotantomatkan aikana saatu tietomäärä, joka vaikeutti kokonaiskuvan hahmottamista. Tästä huoli-

matta innostuin mahdollisuudesta päästä tuottamaan isompaa tuotantoa sekä ennen kaikkea pitkää dokumenttielokuvaa. Oli päivän selvä asia, että jos elokuvaa aletaan todella valmistaa, se tulee vaatimaan aivan eri luokan järjestelyjä kuin ammattikorkeakoulun aiemmat elokuvatuotannot. Ei enää kuvauksia Tornion opiskelija-asunnoissa tai jossain muussa helposti järjestettävissä kohteissa, vaan tuotanto on siirrettävä sinne missä tarina ja asiat todella tapahtuivat, eli Lappiin. Teimme vielä toisen esituotantomatkan Ranskaan, jossa pääsimme tutustumaan Versaillesin linnaan. Päällimmäiset ajatukset tuolta matkalta olivat hyvin samanlaiset kuin Lapin reissusta, eli kokonaiskuva tulevasta dokumenttielokuvasta oli vasta hahmottumassa.

Esituotantomatkojen jälkeen kokoonnuimme ohjaajan ja käsikirjoittajien kanssa suunnittelemaan tulevaa käsikirjoitusta. Huomasimme välittömästi keräämämme aineiston olevan vahvasti Lars Levi Laestadius painotteinen ja emme nähneet häntä ainoana päähenkilönä, vaan Laestadiusen lisäksi myös ranskalaisten retkikunnan, La Reserchen. Retkikunnan tekemä matka Altasta Torniojokilaaksoon vaikutti mielestämme hyvältä kehykseltä käsikirjoitukselle, koska siinä on selvä alku ja loppu. Niinpä päätimme laskea Lars Levi Laestadiusen osuutta käsikirjoituksessa ja rakentaa hänen tarinan La Reserchen tutkimusmatkan ympärille. Näin pääsimme käsikirjoitusprosessissa alkuun ja tammikuussa 2011 meillä olikin jo ensimmäinen versio purettavana ja keskustelut elokuvan näyttelijöistä tulivat ajankohtaiseksi.

Roolien täyttäminen oli koitua ongelmaksi kuvaustemme ajankohdasta johtuen. Olimme päättäneet kuvata elokuvan syyskuussa, mikä on teatterinäyttelijöiden kiireisintä harjoituskautta ja aikataulujen yhteensovittaminen on käytännössä mahdotonta. Sain lopulta Rovaniemen kaupunginteatterin kautta lähes kaikki tarvitsemamme näyttelijät ja loput näyttelijät koetin rekrytää Oulun ja Kemin kaupunginteattereista, mutta en saanut sovittua aikatauluja heidän kanssaan, joten jouduin etsimään näyttelijöitä vielä muualta. Käsikirjoituksesta tehtiin muutamia versioita kunnes se lukittiin huhtikuussa 2011. Tämän jälkeen käynnistimme tuotannonjärjestelyn, mikä osoittautui ongelmalliseksi ajankohdaksi, koska oppilaiden kesäloma lähestyi uhkaavaa vauhtia ja asioita oli vielä paljon hoidettavana. Tiesin tämän johtavan tilanteeseen, jossa yhteiset palaverit jäävät vähäisiksi ja tuotannonjärjestely ei välttämättä edisty täydellä teholla.

Purimme käsikirjoitusta huhti-toukokuussa ja uskoakseni silloin tuotannon laajuus alkoi konkretisoitua minulle. Käsikirjoituksessa esiintyi useita eri henkilöitä, jotka tuli pukea

ajanmukaisiin asusteisiin ja joiden tuli toimia historiallisesti paikkansa pitävillä tapahtumapaikoilla. Tämän kaiken lisäksi heidän toimintaympäristöä tuli myös lavastaa ajankuvaan sopivaksi, joten ymmärsin tuotannonjärjestelyä olevan roppakaupalla ennen syyskuun kuvauksia. Ammattimaailmassa käsikirjoituksen purkaa tuotantopäällikkö ja/tai apulaisohjaaja, mutta Arktisien tulien kohdalla jokainen taiteellisesti elokuvan sisällöstä vastaavan tuli tehdä käsikirjoituksen purkaminen omalta osaltaan, kuten puvustus- ja lavastus-osastolla sekä ohjaajalla ja kuvaajalla kuvasuunnitelma. En vieläkään ymmärrä, kuinka lavastajana, maskeeraajana ja puvustajana toiminut Jaana Isokangas sai tehtyä kaiken tarvittavan kuvauksiin mennessä. Käsittämätön määrä työtä, johon hän olisi varmasti tarvinnut tuotannon puolelta auttavaa kättä, mutta jota en ymmärtänyt hänelle tuolloin tarjota.

Käsikirjoituksesta löytyi kolme erikoisjärjestelyä vaativaa kohtausta, joista yksi oli selvästi kaikkein vaikein ja työläin toteuttaa. Arktisiin tuliin oli kirjoitettu kohtausta, jossa La Reserche törmää saamelaispaimentolaisten leiriin keskellä tunturimaastoa. Itselläni ei ollut lainkaan kokemusta vastaavien keskisuurten kohtausten järjestämisestä, joten hoidettavana oli iso kysymysmerkki ennen kuvauksia. Ongelmana oli saada rakennettua paimentolaisille kota, hankkia jostain useampi avustava näyttelijä ja muutamia poroja leirin ympärille. Eläinten käyttäminen elokuvassa vaatii aina erikoisjärjestelyitä, kuten kuljetuksen, ruoan ja eläintenhoitajan. Lopulta usean puhelinsoiton ja vähemmän kiinnostuneen yhteistyökumppanin jälkeen löysin henkilön, joka hoiti koko saamelaiskylän lavastuksen poroineen ja vieläpä suhteellisen huokeaan hintaan.

Teimme kesäkuun 2011 alussa toisen tuotantovastaavan, ohjaajan, kuvaajan, puvustaja/lavastajan ja ohjaavan opettajan kanssa kuvauspaikkojen etsintäreissun Enontekiöön ja Norjaan. Se oli hyvin tärkeä reissu, ei ainoastaan kuvauspaikkojen löytymisen kannalta, vaan myös tuotannon konkretisoitumisen kannalta. Jokaisen taiteellisesti vastuussa olevan tulee tietää mitä tehdään ja missä tehdään, koska se inspiroi ja auttaa tekijöitä havainnollistamaan tekemistään. Saimme reissun aikana hyvän kontaktin Enontekiön paikalliseen yrittäjään, joka auttoi meitä löytämään kuvauspaikkoja ja saattoi meidät oikeiden henkilöiden luo sekä toimi tarvittavana linkkinä paikallisiin. Yllätyin kuvauspaikkojen etsintäreissuna aikana myös siitä, että kuinka helposti ihmiset ovat valmiita auttamaan kun vain rohkeasti pyytää ja neuvottelee. Joillekin ihmisille mahdollisuus päästä näkemään elokuvan tekemistä ja saada olla osallisena siinä, riittää tarpeellisena motivaationa.

Maureen A. Ryan kertoo kirjassaan *Producer To Producer* kuinka kasvattaa yhteisön osallisuutta elokuvatuotantoihin. Hän mainitsee eri yhteisöjen ja järjestöjen olevan yllättävän avuliaita kunhan heidät saa vain kiinnostumaan tuotannosta. Tuottajan on tiedettävä mitä hän pyytää ihmisiltä sekä kertoa heille mihin rahat tai apu käytetään, koska tällä tavoin ihmiset saadaan tuntemaan olevansa sidoksissa tuotantoon. Avuntarjoajan on tärkeää saada olla tietoinen kuinka hänen panoksensa edesauttaa tuotantoa. Tuottajalla on käytettävissään myös neuvottelukortteja, joita tarjota palkkioksi avusta. Sellaisia ovat muun muassa kiitos lopputeksteissä, kopio valmiista elokuvasta, kutsu elokuvan ensi-iltaan tai tarjota mahdollisuus päästä mukaan elokuvantekoon (Ryan, s. 133-4).

Arktisen tulien kuvauspaikat tulivat koostumaan lähes kokonaan ulkokuvista ja kuvauspaikkojen vaatimuksena olivat aidot Lapin maisemat, koska niillä elokuva myös myytiin katsojille. Hankin kuvauspaikkojen luvat neuvottelemalla maanomistajien kanssa, joille sanoin etsiväni yhteistyökumppaneita ja esittelin kuvattavan elokuvamme opiskelijatuotantona, mikä kannattaa aina mainita ihmisille kun valmistaa opiskelijavoimin toteutettavaa elokuvaa. Kun ihmiset tajuavat, ettei elokuvalla ole kaupallista arvoa, osaavat he myös suhteuttaa sen esimerkiksi alentamalla hintoja. Tavoitteenamme oli löytää kaikki kuvauspaikat mahdollisimman läheltä Enontekiötä, jotta välttyisimme kuvauksien aikana turhilta aikaa vieviltä siirtymisiltä. Kuljettuamme Enontekiötä ja Norjaa edestakaisin huomasimme, maaston muuttuvan huomattavan paljon jo muutami- en kymmenien kilometrien säteellä. Tämän mukaan valitsimme myös kuvauspaikat sekä pohdimme aina kuvauspaikalla mahdollisuutta, että olisiko yhdessä lokaatiossa mahdollisuus kuvata useampi kohtausta ja yhdistää niitä saadaksemme joustavamman aikataulun.

Käynnistimme Arktisen tulien pääkuvaukset Tervolan kotiseutumuseolla maanantaina 5.9.2011. Itselläni kauhistutti päivän kulku, koska emme olleet pitäneet yhtään tuotantopalaveria, jossa olisi ollut koko tuotantoryhmä ja näyttelijät paikan päällä. Kaikki tapasivat toisensa ensimmäistä kertaa kuvauspaikalla ja lienee sanomattakin selvää, että näin ei kannata kuvauksia aloittaa. Ehdoton nyrkkisääntö on myös se, että tuotantoa ei kannata aloittaa maanantaina, koska todennäköisesti kaikki ovat vielä vähän jumissa ja väsyneenä enemmän tai vähemmän railakkaasta viikonlopusta. Tervolan kotiseutumuseo oli myös yksi niistä kuvauspaikoista, jossa ei oltu käyty ennen kuvauksia. Tästä johtuen meille tuli yllätyksenä, että mistä saamme sellaisenkin pienen asian kuin sähkön kuvausvaloille. Selvisimme säikähdyksellä ja saimme nopeasti järjestettyä ja vedettyä sähköt viereisestä rakennuksesta, mutta tämän vuoksi olimme myös myöhässä kuva-

usaikataulusta yli tunnin verran. Tänä päivänä ei itselleni tulisi kyseenkään, että kuvauspaikoilla ei käytäisi ennalta.

Tällaista kuvauspaikkojen läpikäyntiä kutsutaan elokuvamaailmassa recceksi, jossa käydään läpi kuvaustilanteeseen liittyviä asioita taiteellisesti keskeisesti vaikuttavien kanssa. Kuvauspaikalla tarkistetaan sinne tarvittavat järjestelyt, kuvasuunnitelma, valaisutyö, lavastus sekä mahdollisia muita esille nousevia asioita, kuten esimerkiksi sähköjen vetäminen. Reccessä otetaan huomioon myös se, että kuinka paljon tarvitaan lisäapua ja aikaa ennen kuin kuvauspaikka on kuvausvalmiudessa. Kuvauspaikkojen ennakkokatselmukseen osallistuvat yleensä ohjaaja, kuvaaja, lavastaja, valaisija, järjestäjä, apulaisohjaaja ja tuotantopäällikkö. Reccen merkitys esituotannossa on huomattavan tärkeä, koska sen avulla tekijät pääsevät jyvälle visiosta ja osaavat kohdistaa työnsä kohti haluttua lopputulosta (Wikipedia 2013b, hakupäivä 19.11.2013).

Kuvasimme Arktisia tulia kaiken kaikkiaan 14 päivää, joista 11 kuvasimme Lapissa ja 3 Ranskassa. Lapin kuvaukset olivat itselleni huikea kokemus, koska en ollut aiemmin ollut noin montaa kuvauspäivää putkeen kiinni kuvauksissa. Muistan kuvausten jälkeisen tyhjiyden tunteen, jonka olen huomannut usein muidenkin tuotantojen päätyttyä. Itselläni Arktisen tulien kohdalla tyhjiyden tunne ei liittynyt ainoastaan stressin laukeamiseen, vaan myös oivallukseen, että näitä töitä haluan tehdä ammatikseni. Tämän alan töissä ollaan niin tiiviisti tekemisissä toisten ihmisten kanssa, että jokaisen päävastuullisessa tehtävässä olevan tekijän on oltava valmis antamaan itsestään 110% tehot, jotta hommat tapahtuvat ja onnistuvat. Ei riitä, että antaa kaikkensa, vaan on myös oltava koko persoonalla mukana, jotta asiat voivat tapahtua. Arktisista tulista opin, että nauttiakseen tekemästään työstä kaikesta stressistä huolimatta, on sen oltava merkityksellistä tekijälle.

Nyt kun olen saanut etäisyyttä Arktiset tulet tuotantoon ja katsoessani tehtyjä kuvausaikatauluja, huomasin niiden kertovan tuotannon hallintaan liittyviä ongelmia. Ensinnäkin ääniryhmässä oli kaiken kaikkiaan viisi äänittäjää, joista kaksi olisi ollut tarpeellinen määrä ja toiseksi apulaisohjaajia olisi riittänyt vain yksi. Toisaalta, jos apulaisohjaajien roolit olisi jaettu selvemmin ja heille olisi tehty kuvauksia varten tarve, olisi kaksi apulaisohjaajaa ollut täysin perusteltua. Ymmärrän toki syyn ryhmän suureen kokoon olevan opetuksellinen ja peräisin Pohjoisen kulttuuri-instituutin produktiopedagogiikasta, mutta mielestäni ryhmän koko olisi voinut olla pienempi jo ihan kustannuksellisista syistä.

Kuvausaikatauluista näen myös sen, että suhteessa työryhmän kokemukseen ja kuvattavaan määrään, oli päivät laskettu aivan liian tiukoiksi. Hämmästyttävintä tässä on kuitenkin se, että kaikki jaksoivat puhaltaa yhteen hiileen vaikka väsymys varmasti painoi päälle. Lapin kuvauksissa satoi lähes aina ja siitä huolimatta kuvasimme kaiken tarvittavan purkkiin.

Väkisin tulee mieleen, että olisin voinut hoitaa asioita paremmin ja ehkä yksi olennainen seikka jonka nyt tekisin toisin, olisi ryhmän keskinäisen kommunikoinnin parantaminen ja yhteisten tuotantopalavereiden pitäminen. Puvustus- ja lavastusosastot olisivat tarvinneet koordinoitua, jossa olisi keskitetty rekvisiitan ja pukujen järjestelyyn sekä hallintaan. Kaikkeen tähän olisi apu ja työvoima ollut olemassa, jos olisin itse vain sen hahmottanut ja osannut tarjota. Tästä huolimatta kaikki sujui hämmästyttävän hyvin, elokuva on valmis ja saanut kiitosta eri suunnista. Arktiset tulet on palkittu Venäjällä Arkangelin arktisen elokuvan festivaaleilla ja esitetty muun muassa Ranskassa, Espanjassa, Saksassa ja Italiassa. Tämän parempaa merkintää ei ansioluetteloon voi saada opiskeluaikana ja tällaisia tuotantoja ei välttämättä pääse edes työelämässä kokemaan. Arktiset tulet on ollut minulle ja kaikille siihen osallistuneille jotain ainutlaatuista, jonka arvon olen vasta hiljalleen alkanut ymmärtää.

3 TYÖELÄMÄÄN SIIRTYMINEN

Saatettuamme Arktiset tulet loppuun pohdin hakevani työharjoittelupaikkaa Helsingistä, jossa käytännössä kaikki elokuva- ja tv-alan työt ovat. Otin rohkeasti yhteyttä Matila Röhr Nordisk Oy:n vastaavaan tuottajaan Seija-Liisa Eskolaan ja kerroin haluavani oppia miten tuotantoja tehdään tehokkaasti ja järjestelmällisesti. En odottanut suurta vastuuta, vaikka sellaiseen ajattelin silloin olevani jo valmis.

Tapasin Eskolan 2011 keväällä, jolloin hän piti koulussamme luennon tuottamisesta teostuotannon opiskelijoille. Hän näki koulumme opiskelijoiden tekemiä lyhytelokuvia ja sanoi pitävänsä kovasti tuottamastani Sokkotreffit elokuvasta, jota hän myös piti yhtenä kypsimpänä näkemistään opiskelijatöistä. Juttelin Seija-Liisan kanssa luennon jälkeen ja hän pyysi ottamaan yhteyttä jos eksyn etelään töitten perässä. Soitin hänelle puoli vuotta myöhemmin ja sovimme työharjoittelusta Ylläksen elämästä kertovan tosi-tv sarjan parissa.

3.1 Ensiaskeleet kohti ammattimaailmaa

Ylläs – huipulla tuulee oli ensimmäinen ammattimaailman tosi-tv tuotantoni, jossa toimin tuotantoassistentin roolissa. Työkuvaani kuului kuvausten sopiminen, juoksevien asioiden hoitaminen ja sain kokeilla myös kuvaussihteerin työtä, jota en ollut aiemmin kokeillut ja mikä jälkeinpäin on osoittautunut hyödylliseksi.

Tosi-tv tuotannoissa kuvausryhmän mukana kulkevan kuvaussihteerin ensisijaiset tehtävät kuvaushetkellä ovat kirjata ylös tapahtuvia asioita sekä tarpeen vaatiessa pyytää myös kuvissa näkyviltä ihmisiltä kuvausluvut. Kuvaussihteerin kirjoittaa tapahtumat ylös kuvausraporttilomakkeisiin, johon hän merkitsee tapahtumien lisäksi myös kuvattavan hetken kellonajan. Nämä kuvaussihteerin tekemät raportit helpottavat ohjaajan työtä, kun hän seuraavana päivänä käy läpi kuvattua materiaalia. Kuvausraporteista ohjaaja pystyy etsimään halutessaan tietyn tilanteen tai tapahtuman ja siirtymään suoraan videonmuokkausohjelman aikajanalla siihen.

Kameran käydessä lähes taukoamatta, materiaalia kuvataan päivän aikana useita tunteja, josta vain murto-osa päätyy itse ohjelmaan. Tämän vuoksi kuvaussihteerin kirjoittamat

kuvausraportit nousevat tärkeään asemaan, josta ohjelman leikkaaja on viime kädessä kiitollinen. Vaikka leikkaaja käy kaiken kuvatun raakamateriaalin erikseen läpi, hänen työtään tulee helpottaman kuvaussihteerin kuvausraportit, jotka toimivat tukena leikkaajan tekemää leikkaussuunnitelmaa varten. Jos leikkaajalla ei olisi mitään kuvausraportin tapaista valmiina, hän joutuisi käyttämään entistä enemmän aikaa raakamateriaalin läpikäyntiin ja keskittyä kirjoittamiinsa muistiinpanoihinsa. Ilman kuvausraportteja leikkaaja heittää arvokasta työaikaa hukkaan. Itse en tätä tuolloin tietenkään ymmärtänyt, mutta muistan ohjaajan kannustavat sanat, joilla hän pyysi minua tekemään kuvausraportti merkinnöistä niin hyvät kuin vain osaan. Näin myös tein.

Tärkeimmät työharjoittelun aikana tekemäni havainnot liittyivät työryhmän toimintaan: jokainen tiesi paikkansa ja toimivat sen mukaan. Ammattimaisen työskentelyn lisäksi kuvausryhmä osasi myös kommunikoida keskenään, mikä ei välillä tunnu toimivan opiskelijatuotannoissa. Syitä opiskelijatuotantojen kommunikaation puuttumiseen voi olla se, että ei uskalleta eikä osata jakaa käskyjä toisille. Työharjoittelun aikana sain nähdä ja kokea kuinka tuotantoryhmän välinen kommunikointi vahvistaa työilmapiiriä. On ensisijaisen tärkeää osata antaa ja ottaa vastaan palautetta, koska sitä kautta tuotantoryhmän tavoite ja päämäärä pysyy samana.

Soitin hyvin pian Ylläs tuotannon jälkeen saman tuotantoyhtiön vastaavalle tuottajalle ja kysyin olisiko töitä lisää Helsingin päässä. Tästä puhelusta kuukausi eteenpäin ja saavuini muuttokuorman kanssa Helsinkiin. Aloitin työt tällä kertaa lifestyle-ohjelma Pientä pintaremonttia ohjelman parissa, minkä esituotannossa toimin tuotantoassistenttina ja kuvausten aikana toisena kuvaussihteerinä. Pienessä pintaremontissa näytetään katsojille miten pienelläkin vaivalla, laitolla ja oikeilla sisustusratkaisuilla saadaan nostettua asunnon myyntiarvoa. Ohjelmaan valittaviin kohteisiin tehdään sisustusremontti, mikä valitaan kolmen eri suunnittelijan tekemien remonttisuunnitelmien väliltä. Suunnittelijoiden valmistamat suunnitelmaehdotukset pohjautuvat asunnon omistajan antamaan budjettiin (Katsomo.fi 2013, hakupäivä 19.11.2013).

Aloittaessani työt tuotannon parissa sain ensitöikseni käydä läpi ohjelmaan tulleita hakemuksia. Kyseessä oli raakaa puhelintyötä, jossa otin yhteyttä ihmisiin ja kyselin heiltä tarkentavia kysymyksiä hakemukseen liittyen. Sain vapaat kädet hoitaa kohteiden koekuvauksia yhdessä ohjelmanjuontajan Aleksii Sariolan kanssa. Ehdimme kesäkuussa 2012 käydä koekuvaamassa kolmisen kymmentä kohdetta, joista seitsemän päättyi itse

ohjelmaan. Kuvausten alkaessa elokuun lopulla 2012 työtehtäväni muuttuivat toimistotyöstä kenttätöihin, mikä tarkoitti itsenäistä työskentelyä toisen kuvaajan kanssa. Hyvin pian keräsin reippaalla toiminnallani luottoa tuotantopäälliköiden keskuudessa ja sain itse järjestää sekä sopia kuvauksia ihmisten kanssa. Tämän kautta minulle tarjoutui myös mahdollisuuksia pienempien tuotantojen parissa Pientä pintaremonttia tuotannon ohella. Mielenkiintoisimpia näistä olivat Muoto2012 sekä Elle Style Awards 2012 – gaalat. Näiden minituotantojen lomassa opin myös hyödyllisiä taitoja, kuten Teostoilmoitusten tekemisen. Pientä pintaremonttia kuvasimme aina tammikuuhun 2013 saakka, jonka jälkeen sain ensimmäisen tuotantopäällikön tehtävän pienen mainos-spotin muodossa sekä olin mukana tuotantoassistenttina myös Ylläs – huipulla tuulee toisen kauden kuvauksissa.

3.2 Hyvä ihminen -lyhytelokuva

Työelämäni tähän saakka merkittävin työ on ollut tuotantopäällikön titteli lyhytelokuvassa Hyvä ihminen, mikä kuvattiin keväällä 2013.

Bastian Clevé määrittelee kirjassaan *Film production management* (Clevé 2006, s. 1-4) tuotantopäällikön työn olevan yksi monimutkaisimmista, vastuullisimmista ja monimuotoisimmista elokuvan tekoprosessissa - tuotantopäällikkö aloittaa työpäivän ensimmäisenä ja lopettaa viimeisenä ja hän on aina tavoitettavissa. Häneltä voi kysyä tuotantoon liittyen mitä tahansa ja odottaa pätevää vastausta kaikkeen mahdolliseen, koska tuotantopäällikkö on tietoinen kaikesta mitä on tapahtunut, mitä on tapahtumassa ja mitä tulee tapahtumaan. Clevé sanoo tuotantopäällikön asettavan tuotannolle rakenteen ja ilmapiirin, jossa taiteilijat voivat luoda mielikuviaan.

Tuotantopäällikkö on tuottajan palkkaama henkilö, jolle annetaan vastuu käsikirjoituksen purkamisesta ja alustavan kuvausten aikataulutuksesta. Hän vastaa myös budjetin valmistelusta ja hallinnoimisesta sekä edustaa tuotantoyhtiötä. Tuotantopäällikön työ ei ole varsinaisesti taiteellisesti luovaa, mutta hän pitää huolen, että ohjaaja ja muut taiteellisesti vastuussa olevat henkilöt voivat työskennellä parhaimmassa mahdollisessa luovassa ympäristössä. Tuotantopäällikön on siis oltava myös erinomainen ihmistuntija, jotta ilmapiiri ryhmän sisällä pysyy hyvänä. Maureen A. Ryan käskee tuottajaa *Producer To Producer* kirjassaan olemaan tietoinen mahdollisista ”tuotannon vihollisista”,

joihin voi törmätä kuvauksissa. Nämä niin kutsutut tuotannon viholliset ovat henkilöitä, jotka syystä tai toisesta koettavat sabotoida tuotantoa avoimesti tai peitellen (Ryan 2010, s. 276). Nämä henkilöt voivat valittaa kaikesta mahdollisesta: ruoasta, palkasta ja pitkistä kuvauspäivistä, josta johtuen he alkavat vaikuttaa työympäristöön huonolla asenteellaan. Itse olen havainnut tällaisen henkilön jokaisessa työskentelemässäni tuotannossa, mutta kertaakaan en ole ehtinyt näkemään tuotannon vihollisen myrkyttävän koko kuvausryhmää. Tuotantopäällikön puuttuttava näihin henkilöihin välittömästi, koska he ovat vaarana koko tuotannon onnistumiselle ja voivat särkeä jokaisen keskinäisen luottamuksen. Välillä tuotantopäällikkö joutuu ottamaan tiukan roolin, jossa hänen on saatava ohjaajan, kuvaajan ja lavastajan visiot laskettua toteuttamiskelpoisimmiksi. Tämä ei tarkoita kuitenkaan sitä, että jostain olisi välttämättä luovuttava vaan taitava tuotantopäällikkö osaa ehdottaa esiin tuleville ongelmille kompromisseja. Budjetti on kuitenkin lopulta se, mikä määrää mitä voidaan toteuttaa ja tuotantopäälliköllä on asemansa puolesta pidettävä huolta että rahat riittävät.

Hyvä ihminen on komedia keskiluokkaisesta maailmanparantajasta Jennistä, jonka suvaitsevaisuus joutuu koetukselle öisen bussimatkan myötä. Tuotanto tehtiin osana Ylen, Avekin ja Suomen elokuvasäätiön Hetki hauskaa 2 -lyhytelokuvahanketta. Hyvä ihminen oli yksi viidestä valitusta rahoitettavasta komediallisesta lyhytelokuvatuotannosta, joihin etsittiin 5–8 minuuttisia koko perheen komedioita. Suomen elokuvasäätiö, Yle ja Avek rahoittivat jokaista hankkeeseen valittua elokuvaa yhteensä 50 000 eurolla (Suomen elokuvasäätiö, hakupäivä 23.11.2013).

Minut pyydettiin tuotantopäälliköksi Hyvään ihmiseen huhtikuussa 2013 ja välittömästi tiedon saatuani pidimme tuotantopalaverin ohjaajan kanssa ja kävimme läpi kaikkein kiireisimmien kuvauksien varten tarvittavat asiat. Ensimmäisinä esille nousivat näyttelijät, puuttuvien työntekijöiden täyttäminen, kuvauspaikat ja bussin vuokraaminen, mikä on yksi keskeisimmistä tapahtumapaikoista elokuvassa. Käsikirjoituksessa oli myös mainittu ”tupaten täynnä oleva bussi”, mikä tarkoitti käytännössä 40 statistia bussimatkustajiksi. Aikaa näiden tehtävien hoitamiseen oli puolentoista kuukauden verran, mikä vaikuttaa äkkiseltään ruhtinaalliselta ajalta toteuttaa puuttuvat asiat, mutta näiden hoidettavien asioiden taakse kätkeytyi vielä yllätyksiä.

Aloin ensimmäisenä selvittämään Helsingin bussiliikenteen bussien vuokrahintoja sekä siihen tarvittavia käytännönjärjestelyjä - mistä vuokrahinta koostuu, miten ja milloin

bussia voi käyttää. Tarvitsimme bussia kahdelle erilliselle kuvausyölle ja olin lähes sataprosenttisen varma, että bussin vuokraaminen tulee liian kalliiksi budjettiin nähden. Positiivinen yllätys oli kuitenkin, että hinta oli hyvin kohtuullinen ja koostui lähes kokonaan bussin vuokrauksesta ja kuljettajan maksuista – ei siis ylimääräisiä kertyviä kuluja kuvausten aikana. Ongelmat bussissa kuvaamiseen tulivat lopulta liittymään valaistukseen. Meidän oli ensimmäisenä kuvausyönä valaistava bussi valmiiksi seuraavaa kuvausyötä varten, koska kuvausaikataulu oli toiselle yölle tehty todella tiukaksi eikä meillä ollut mahdollisuutta valaista bussia uudelleen. Varsinainen ongelma valaistuksessa tuli kuitenkin olemaan se, että emme voineet jättää valoja yön yli bussiin, koska vuokraamamme bussi oli seuraavan päivän käytössä liikenteessä. Jos olisimme jättäneet valot bussiin, olisi vuokrahinta kolminkertaistunut ja siihen budjetissa ei kerta kaikkiaan ollut varaa. Teimme kuitenkin luovia ratkaisuja ja kiinnitimme valot bussiin tarrapatentein, mitkä pystyimme jättämään kuvauspäivien väliseksi ajaksi bussiin.

Yksi suurimmista työpanoksista Hyvään ihmiseen tulivat liittymään statistien hankkimiseen sekä sivuosanäyttelijöiden täyttämiseen. *Producer To Producer* kirjassa Ryan mainitsee roolittamisen olevan äärimmäisen tärkeä osa elokuvantekoa (Ryan 2010, s. 139). Vaikka tuottajalla olisi paras mahdollinen käsikirjoitus, ei se ole tae että elokuvasta tulisi hyvä. Elokuvaan on hankittava aina parhaat mahdolliset näyttelijät jokaiseen rooliin, eikä tuotantoa kannattaisi käynnistää ennen kuin roolit ovat täytetty. Jos tuottaja on hankkinut elokuvaan kuuluisia näyttelijöitä, on hänellä käytettävissään neuvotteluvara, jota voi käyttää hyväksi esimerkiksi rahoituksen keräämiseen.

Tarvitsimme ensimmäiselle kuvauspäivälle 40 statistia bussimatkustajiksi ja toiselle 20. Määrä ei vaikuttanut kovin suurelta, mutta ne olivat yllättävän vaikea saada kasaan. Veikkaisin soittaneeni kaiken kaikkiaan 200–250 yksittäistä puhelua, joissa esittelin kuvattavan lyhytelokuvan ihmisille sekä mihin tarvitsisin heidän apuaan. Nyrkkisäänöksi muodostui, että yksi neljästä vastanneista ihmisistä oli kiinnostunut tulemaan avustajaksi. Yksi sääntö oli myös se, että ihmisiä on turha koettaa päivisin tavoitella, koska kaikilla on omia menoja ja puhelut on soitettava iltaisin. Tärpänneiden puheluiden jälkeen lähetin kiinnostuneille henkilöille sähköpostin, jossa kerroin mistä olimme sovittu ja miten jatkossa asian kanssa edetään. Lupasin statisteille ilmoittavani tarkemmat ohjeet kuvauksiin liittyen vielä myöhemmin, koska kuvausaikataulut eivät olleet vielä tuolloin valmiit.

Tässä vaiheessa statistien hankkiminen ei vaikuttanut vielä työläältä, mutta tiesin edessä olevan siitä lähtien järjestelmällinen yhteydenpito heihin, koska kuvauspalkkion ollessa naurettavan pieni on heistä pidettävä kiinni kynsin ja hampain, jotta he varmasti saapuvat paikalle sovittuna ajankohtana. Tuotannon hiipiessä kohti kuvauksia monet muut liikkuvat ja tiedotettavat asiat täyttivät työpäiväni, joten yhteydenpito statisteihin muodostui hetki hetkeltä kuormittavammaksi. Tämän jälkeen opin sen, että miksi statistien hankkiminen ojennetaan elokuvatuotannoissa yleensä toiselle apuohjaajalle.

Statistien hankkimisen ohessa minun oli löydettävä myös sivuosanäyttelijöitä, joita olivat muun muassa teini-ikäinen somalipoika ja romanikerjäläinen. Ajattelin näiden rooliin täyttyvän helposti, mutta yllättäen nämäkin vaativat myös aikaa. Aloin etsimään somalipoikaa ottamalla yhteyttä erääseen somalien etuja ajavaan henkilöön, jolle esitin asiani. Syy, miksi lähestyin häntä asiani kanssa, oli siinä että minun oli löydettävä somalipojan rooliin näyttelijä hyvin nopeasti, koska aikaa ei yksinkertaisesti ollut liikaa. Henkilö, jolle soitin, oli hyvin avulias ja ryhtyi etsimään näyttelijää rooliin saman tien, mutta ikävä kyllä tyhjin tuloksin. Mutta onnekseni hän ohjasi minut erään henkilön luo, joka puolestaan ohjasi minut toisen henkilön luo, jonka kautta lopulta löysin useamman somalipojan roolista kiinnostuneen henkilön.

Pohdimme ohjaajan kanssa pitkään mistä löytäisimme naisen romanikerjäläisen rooliin. Ymmärsimme hyvin pian, että jo kielimuurin vuoksi emme pysty ottamaan ketä tahansa romaninaista kerjäläisen rooliin, joten meidän tulisi löytää joku ulkomaiselta näyttävä nainen näyttelemään. Otin yhteyttä Suomen harrastajateatteriliittoon ja kerroin tarvitsevani ulkomaiselta näyttävän naisen kerjäläisen rooliin ja heiltä löytyi pari ehdokasta koekuvattavaksi, mutta joista kumpikaan ei ollut rooliin sopiva näyttelijä. Kuvaukset olivat jo lähellä ja alkoi tulla kiire löytää näyttelijä rooliin, joten aloin käymään läpi Facebookin elokuva-avustajat ryhmässä olevia henkilöitä. 3500 henkilön joukosta löysin suomalaisnaisen, jolla huomasin olevan yhteinen näyttelijäystävä. Soitin näyttelijäystävälle ja kysyin lisää tietoja tästä naisesta, joka paljastui olevan tanssija, laulaja ja näyttelijä. Saman tien tämän kuultuani päässäni välähti, että hän on oikea nainen rooliin. Romanikerjäläisen rooliin kuului tappelukohtaus, mikä tapahtuu elokuvan lopussa. Tajusin roolin vaativan fyysistä näyttelemistä ja soitin naiselle, kerroin roolista ja sovimme koekuvauksen. Ohjaaja piti naisen kyvystä pystyä keksimään tappelukohtauksessa vaadittavan koreografian ja mikä parasta, hän osasi ehdottaa liikkeitä jotka ovat turvallisia myös vastaanäyttelijälle.

Lopun työryhmän etsiminen ei koitunut ongelmaksi, koska olin ehtinyt jo muiden töiden lomassa tutustua useisiin eri alan ammattilaisiin. Sain vaikuttaa työryhmän kokoonpanoon ja tiesin haluavani mukaan elokuvantekoon joustavia ja vastuullisia työntekijöitä. Kuvaajan ja valaisijan halusin mukaan, koska tiesin kuvausten aikataulun olevan tiukka ja tiesin heidän pystyvän suhteuttamaan visiota tähän sopivaksi. Maskeeraajan valitsin ensinnäkin hänen kokemuksen mukaan, hän on nopea ja taitava sekä ymmärtää kuvausten hektisyyden. Pääsyy maskeeraajan valitsemiseen oli kuitenkin se, että tiesin hänen osaavan rentouttaa näyttelijöitä puheellaan ja luoda turvallisen sekä rennon kuvausilmapiirin. Olin pistänyt merkille aiemmissa tuotannoissa, että maskeeraajan työ on myös paljon muutakin kuin vain huolehtia esiintyjän näyttävän hyvältä. Ammattitaitoinen maskeeraaja osaa viihdyttää ja pitää yllä tunnelmaa kuvauspaikalla sillä välin kun näyttelijät joutuvat odottamaan päästäkseen töihin. Maskeeraajan valintaan on siis syytä kiinnittää huomiota jopa opiskelijatuotannoissakin.

Missä tahansa pienen budjetin tuotannossa on tärkeää tiedostaa, että kompromissit ovat väistämättömiä. Lähes poikkeuksetta vuokrattavasta kamera- ja valokalustosta löytyy ylimääräistä tavaraa, jotka ovat siellä siksi että niille voi olla tiukan paikan käyttöä. Tämän olin huomannut aiemmissa työskentelemissäni tv-tuotannoissa, joissa kalustot varataan yleensä koko tuotannon ajaksi, joten monesta pienestä vuokratusta tavarasta kertyy helposti iso summa hukkaan heitettyä rahaa. Keskustelin kuvaajan ja valaisijan kanssa kuvaustilanteesta sekä siellä käytettävissä olevasta valmisteluajasta ja totesimme kalustolistoilta löytyvän ylimääräistä kalustoa, jotka poistamalla saimme budjettiin lisää liikkumavaraa. Luottamuksellisista syistä en voi paljastaa millaisista summista oli kyse, mutta näillä kalustosäästöillä pystyin maksamaan ylimääräisiä liikkuvia kuluja, joiden lopullista summaa en vielä kalustolistaa karsittaessa tiennyt. Olin kuitenkin tietoinen siitä, että rahat eivät riitä jos leikkauksia ei tehdä.

Työryhmän saatuani kasaan alkoi kuvausten johdonmukainen järjestely. Päätin antaa apulaisohjaajan, ohjaajan, kuvaajan ja järjestäjän hoitaa tarvittavien kuvauspaikkojen löytämisen. Itse keskityin statistien ja työryhmän tiedottamiseen, kuvaus- ja työsopimuksien tekemiseen, logistiikkaan liittyviin asioihin, jälkituotannon aikataulutukseen, budjetin seurantaan ja kaikkiin mahdollisiin tuotannonjärjestelyssä ilmenevien tehtävien selvittämiseen, joita tulee aina kun kuvauksia suunnitellaan. Kuvausten alkaessa minulla ei ollut ikinä jännittänyt niin paljon kuin Hyvän ihmisen ensimmäisenä kuvauspäivänä, mutta turhaan pelkäsin. Kuvauspäivät sujuivat ilman suurempia ongelmia ja aikataulus-

sakin pysyttiin, josta suuri kiitos apulaisohjaajalle. Kuvausten jälkeen oli pari viikkoa taukoa ennen kuin leikkaaja vapautui työhön. Hyvää ihmistä leikattiin kaiken kaikkiaan kahdeksan päivää, jonka jälkeen se värimääriteltiin ja äänisuunniteltiin. Jälkituotantoon ei itselläni tarvinnut juurikaan osallistua, koska olin sopinut kaikkien osapuolten kanssa milloin mitään tehdään. Huolehdin myös rahoittajille tarvittavat kopiot elokuvasta ja kaiken muun tarvittavan oheismateriaalin aina tekijätiedoista tekstityksiin.

Tuotannon jälkeiset tunnelmat olivat oman työni osalta hyvät. Vastuu oli suuri ja olen edelleen hämmästynyt mihin kaikkeen kykenin. Tein johtopäätöksen, jonka mukaan stressissä toimiessaan ihminen keskittyy tekemiseensä paljon syvemmin kuin rentoutu-neena. Ajattelin varmaan jollain tasolla, että minulla ei voi olla mahdollisuutta epäon-nistua ja pakotin itseni onnistumaan. Paine työelämässä kun on eri asia kuin koulumaa-ilmassa. Olen myös tiedostanut Arktisien tulien merkityksen suhteessa tähän tuotantoon. Hyvässä ihmisessä sain toteuttaa itseäni niiltä osin, jotka ehkä Arktisissa tulissa jäi täyt-tämättä. Luulen myös, että ilman Arktisien tulien kaltaista isomman luokan tuotannon kokemusta, en olisi mahdollisesti pystynyt hahmottamaan Hyvän ihmisen vaatimia tuot-tamiseen liittyviä kokonaisuuksia.

4 EROT KOULU- JA AMMATTIMAAILMAN VÄLILLÄ

Opinnäytetyötä kirjoittaessani olen joutunut pohtimaan omaa oppimistani niin koulussa kuin työelämässä. Kirjoittaessa mieleeni tuli ensimmäisen opiskeluvuoden perusopintoihin kuuluneet ammattialan perusteet opintokokonaisuus, jossa opiskelijaa perehdytettiin viestinnän koulutusohjelman opiskeluun. Kursseilla käytiin läpi ammattimaisuuteen liittyviä asioita, tekemällä oppimisen tärkeyttä ja elinikäisen opiskelun merkitystä (Kemi-Tornion AMK, Viestinnän koulutusohjelman perusopinnot, hakupäivä 23.11.2013).

Itselleni tämä opintokokonaisuus jäi aikoinaan huomioimatta, enkä kokenut sitä merkitykselliseksi. Ura media-alalla oli vielä niin kaukainen ajatus, että oman oppimisen analysoiminen ei ollut mielestäni ajankohtainen. Nyt kun pohdin saamaani opetusta Kemi-Tornion ammattikorkeakoulussa ja vertaamalla sitä työn kautta oppimiini asioihin, ymmärrän kuinka tärkeää oppilaiden olisi hakea työharjoitteluun jo mahdollisimman varhaisessa vaiheessa opintojaan. Tällä tavoin oppimiseen syntyisi vuoropuhelu työ- ja kouluelämän välille. Oppilaat voisivat tätä kautta muodostaa oppimiskehän opiskelemalla asioita teoriassa ja tekemällä töitä käytännössä, jonka vuorovaikutteisuuden johdosta työelämän realiteetit pääsisivät ulottumaan koulumaailmaan. Tästä hyötyisivät niin oppilaat kuin koululaitos. Niin kauan kun oppilas luulee saamansa kaiken tarvittavan oppinsa koulusta siirtyäkseen työelämään, ei tällaista kehitystä voi tapahtua. Mielestäni on tärkeää, että oppilaalle ehtisi muodostua käsitys alan toimintatavoista jo opiskeluaikana, jotta oman tekemisen analysointi sekä oppiminen ruokkisivat toisiaan niin opintojen kuin myös työskentelyn kautta. Tällä tavoin oppilaat alkavat rakentaa omaa ammatti-identiteettiään.

Pohjoisen kulttuuri-instituutin Arktiset tulet hankkeen parissa sain kokea tällaista vuorovaikutteista oppimista, jossa pyrittiin edistämään kulttuuri-alan eri koulutustasojen välistä yhteistyötä Lapin alueella projektioppimisen kautta (Pohjoisen kulttuuri-instituutti, hakupäivä 23.11.2013). Arktisien tulien merkitys ammatillisesti kasvattavana kokemuksena on varmasti ollut opintojeni kohokohta, etenkin nyt kun vertaan sitä Hyvä ihminen lyhytelokuvatuotantoon. Uskon Arktisien tulien antaneen minulle esikäsityksen siitä kuinka työskennellä elokuvatuotantojen päävastuullisessa tehtävässä ja tämän kokemuksen kautta olen projisoinut oppimaani työelämän tuotantoihin.

Koettaessani pohtia kuinka olisin voinut saada omista opiskeluistani enemmän irti, niin päädyn väkisin tilanteeseen, jossa joudun myöntämään kaiken olevan lopulta kiinni minusta itsestäni. Oppilaan oma aktiivisuus tekemisen ja oppimisen suhteen ratkaisee mitä hän koulutukseltaan lopulta saa. Koulu ei voi pakottaa oppilaita oppimaan asioita, mutta se kannustaa siihen monelta osin oppilaiden huomaamatta. Viime kädessä oppilaan on ymmärrettävä oma vastuu oppimisestaan, mutta ennen kuin hän voi tajuta opiskeluiden merkityksen, hänen tulisi minun mielestä istua hetkeksi ja miettiä muutama perustavanlaatuinen kysymys: Miksi opiskelen valitsemaani alaa? Mihin ja mitä varten tarvitsen saamaani tutkintoa? Mitä aion saavuttaa opinnoillani? Oppilaan on syytä kartoittaa motiivit opintoihinsa nähdäkseen itselleen suunnan ja tavoitteen. Suosittelen pohtimaan näitä tavoitteita myös lyhyemmässä kaaressa kuin ainoastaan tutkinto mielessä.

Jos siirryn yleisestä oppimisesta viestinnän koulutusohjelmaan ja valitsemaani sisältötuotannon suuntautumisvaihtoehtoon, huomaan asioita joihin jo tällä hetkellä kiinnitetään opetuksessa huomiota, mutta joiden arvoa ei voi koskaan liiaksi alleviivata. Nämä asiat liittyvät tuottajan/tuotantopäällikön tehtäviin ja ennen kaikkea tuotannon hallintaan. Ensimmäinen ja mielestäni kaikkein tärkein asia on käsikirjoituksen kehittelyn ja esituotannon välinen vaihe, jolloin tehdään päätöksiä milloin käsikirjoitus lukitaan siltä osin, että tuotantoa voidaan alkaa järjestämään. En väitä käsikirjoituksen lukitsemisen olevan ongelma ainoastaan oppilastöissä, koska sitä esiintyy enemmän tai vähemmän myös työelämässä. Tuottajan on saatava käsikirjoituksesta versio, johon hän voi suurimmilta osin luottaa voidakseen laskea alustavan budjetin tietääkseen mistä ja keneltä hän aikoo kerätä rahoituksen elokuvalle. Esituotanto käynnistyy, kunhan tarvittava rahoitus työryhmän palkkaamiseen on löydetty (Ryan 2010, s. 150).

Koulumaailmassa tällaista jännitettä esituotannon aloittamiseen ei synny, koska tuotannoissa budjettia ei joko ole tai sitten käytettävissä olevalla rahalla katetaan vain välttämättömyydet, kuten näyttelijöiden matkat ja ruoat sekä kuvauspaikkamaksut ja niihin liittyvät kulut. Oppilastöissä olevien tuottajien on hyvä ymmärtää, että jos he odottavat käsikirjoituksesta lopullista versiota eivätkä käynnistä esituotantoa ristiin käsikirjoitusprosessin, he heittävät koko ajan hukkaan arvokasta tuotannon järjestely aikaa. Tuottajan on sovittava käsikirjoittajan, joka on hyvin usein niin oppilas- kuin ammattilaistuo- tannoissa myös ohjaaja, kanssa käsikirjoituksen lukitsemisesta niiltä osin, ettei siihen tulisi lisää kohtauksia, kuvauspaikkoja tai näyttelijöitä. Mikäli käsikirjoitus laajenee tuottajan tietämättä esituotannon aikana, on vaarana että tuotantoa ei ehditä järjestää

käsikirjoituksessa tapahtuneiden muutosten vuoksi. Ammattimaailmassa tällainen ei ole mahdollista, koska kaikki edellä mainitsemani asiat tietävät lisää kuvauspäiviä ja mahdollisesti myös lisää henkilökuntaa, jotka nostattavat budjettia huomattavasti. Koulumaailmassa tämä vaikuttaa lähinnä työryhmän resursseihin, koska kenellekään ei makseta palkkaa ja työ on ”ilmaista”. Jos koulumaailmassa käsikirjoitusta ei lukita tai jos sille ei anneta raameja tai ehtoja pituuden ja tapahtumapaikkojen suhteen, ei tuottajalla ole välttämättä aikaa hankkia tarvittavia kuvauspaikkoja, näyttelijöitä sekä näistä johtuen tarvittaessa rekrytoida lisää työryhmää.

Vaikka sanoin koulumaailmassa toteutettavien tuotantojen olevan lähes poikkeuksetta nollabudjetilla tehtäviä elokuvia, ja työryhmän olevan ilmaista, on syytä kuitenkin muistaa, ettei ilmaista työtä ole olemassa. Oppilastuotannoissa ei mielestäni ole perusteltua tehdä ylipitkiä kuvauspäiviä edes oppimiseen ja tekemiseen vedoten, koska oppilaiden tulee tajuta, ettei heillä oikeasti ole mahdollisuutta opintojensa jälkeen tehdä tuotantoja koulumaailman tavoin. Se päivä, kun oppilaat astuvat koulusta työelämään, tietää, ettei kamera-, ääni ja valokalustoa saada enää ilmaiseksi kuvauskäyttöön eikä elokuvia voi enää leikata niin kauan kuin he haluavat. Kaikki maksaa ja kaikelle löytyy hinta, eikä kukaan enää hyvää hyvyyttään anna työpanostaan tai kuvauskalustoaan ilmaiseksi käyttöön. Syy, miksi haluan painottaa erityisesti kuvauspäivien pituutta, on siinä, koska silloin tuotanto on kaikkein kalleimmillaan ja raha liikkuu koko ajan. Oppilastuotannoissa kuvauspäivät venyvät hyvin usein yli kymmenen tunnin ja ammattimaailmassa se tietäisi työryhmän päiväpalkkojen nousevan rajusti.

Jos lasken teatteri- ja mediatyöntekijöiden liiton (Temen) nettisivuilta löytyvän elokuva- ja tv-tuotantoa koskevien työehtosopimuksen mukaisten palkkojen mukaan työryhmän kuvauspäivän hinnan Arktiset tulet elokuvalle, niin ymmärrän hyvin pian miksi ylitöihin ei tulisi koskaan päätyä. Arktiset tulet kuvauspäivinä työryhmän koko vaihteli 26–29 hengen välillä ja kuvauspäivät menivät aina yli kymmenen tunnin, joten laskiessani Arktisien tulien kuvauspäivän hintaa 12 tunnin työpäivän ja 29 hengen mukaan muodostuu hinta seuraavalla tavalla: esimerkin yksinkertaistaakseni lasken yhden henkilön keskimääräiseksi palkaksi 195,24 euroa ja kerron sen luvulla 29, josta saan tulokseksi 5 661,96 euroa. Valitsin yhden hengen päiväpalkan suuruuden Temen palkkaryhmä III mukaan, josta valitsin summan 195,24, mikä on keskiverto palkka 8 tunnin työpäivästä 11–29 työpäivän työsuhteissa. Työaikalaissa sanotaan vuorokautisen säännöllisen työajan palkan nousevan kahdelta ensimmäiseltä tunnilta 50 % ja seuraavilta 100 %. Edellä

mainittu summa oli laskettu 8-tunnin työpäivän hinnaksi ja 12-tunnin työpäivän palkka lasketaan seuraavanlaisesti: $195,24 + 36,61$ (9. tunti) $+ 36,61$ (10. tunti) $+ 48,81$ (11. tunti) $+ 48,81$ (12. tunti) = 366,08 euroa, joka kerrotaan vielä 29, jolloin 12-tunnin työpäivän hinnaksi tulee 10 616,32 euroa (Teatteri- ja mediatyöntekijöiden liitto, hakupäivä 23.11.2013).

Kokonaissummaan on lisättävä vielä päivärahat, joihin teoriassa tulisi laskea mukaan myös ulkomaanpäivärahoja, koska kuvasimme Norjan puolella osittain, mutta tässä esimerkissäni lasken 10 616,32 päälle normaalin kokopäivärahan mikä on 38 euroa ja kerron sen 29, jolloin saan kokonaistulokseksi 11 718,32 euroa. 12-tuntinen työpäivä on lähes tuplatan kalliimpi kuin 8-tuntinen työpäivä. Tästä voi päätellä, että minkään tuotannon budjetti ei tule riittämään mikäli kaikki työpäivät olisivat 12-tuntisia. Oppilastuotannoissa näitä summia ei tule ajatelleeksi, mutta vaihtoehtoisesti oppilastuottajat voisivat leikkiä ajatuksella, että jos he antavat työryhmän kuvata elokuvaa 12-tuntia, se merkitsee silloin yhden kuvauspäivän tuotannosta pois. Ammattimaailmassa vastaavanlaisessa tilanteessa ryhdyttäisiin budjetin leikkauksiin ja mahdollisesti lisärahoituksen etsimiseen välittömästi kunhan tieto kuvauspäivän venymisestä kantautuu johtoportaalille. Tästä syystä kehotan oppilastuottajia suhtautumaan vakavasti kuvauspäivien aikatauluihin, koska se on yksi harvoista keinoista oppilastuotannoissa käsittää rahan arvo ja sen mukana tuoma vastuu. Kun oppilastuottaja ottaa roolinsa tosissaan ja kantaa vastuuta omien ja toisten asioiden hoitamisesta, hänelle alkaa muodostua käsitys siitä mitä on olla tuottaja. Oppilaiden on vaikea käsittää työelämän stressiä ja vastuuta, koska koulu- ja ammattimaailmassa rahan mukana tuomaa painetta ja pakkoa onnistumisesta ei synny. Suosittelemme oppilastuotannoissa antamaan arvoa ja keskittymään esituotantoon, jossa voidaan ennalta käsin vaikuttaa katastrofien syntymiseen.

Esituotanto on elokuvan tekemisen tärkein vaihe, jossa määräytyy kaikki jatkossa tapahtuvat onnistumiset ja epäonnistumiset (Ryan 2010, s. 150). Ryan kertoo kirjassaan *Producer To Producer* mielestäni mielenkiintoisen näkökulman tuotantojen analysointiin, jonka hän sanoo olevan yksi kiistattomista totuuksista. Ryan puhuu tuotantokolmiosta, jonka jokainen kärki edustaa aina yhtä tuotannon laatuun vaikuttavaa tekijää. Nämä kolme määrettä ovat: hyvä, halpa ja nopea. Ryanin teorian mukaan tuotannoissa ei voi toteutua kaikki kolme hänen mainitsemaa määrettä yhtä aikaa. Jos haluat tuotannon olevan hyvä ja halpa, ei se tule olemaan nopea. Jos puolestaan tuottaja haluaa tuotannon olevan hyvä ja nopea, ei se tule olemaan halpa (Ryan 2010, s. 151). Ammattimaailmas-

sa kaikki päätettävät asiat ovat aina sidottuja rahaan, mutta koulumaailmassa tätä Ryanin tuotantokolmiota kannattaa analysoida eri tavoin. Kaikki koulussa toteutettavat oppilastuotannot ovat lähtökohtaisesti nollabudjetilla tuotettavia elokuvia, koska rahaa ei ole, joten tuottaja haluaa silloin elokuvan tietysti olevan hyvä, mistä voidaan tuotantokolmion mukaan päätellä, ettei se silloin voi olla nopea. Suosittelen opiskelijoita pohtimaan tämän Ryanin esimerkin ja loogisen päättelyketjun lopputuloksena, että käsikirjoitukseen ja esituotantoon on syytä antaa aikaa. Se on kaikista tuotantovaiheista halvin, koska se ei työllistä montaa ihmistä verrattuna kuvausvaiheeseen, jossa työryhmän koko voi helposti mennä yli kahdenkymmenen. Oppilastuottajien olisi syytä muistaa myös se, että jossain vaiheessa heidän on otettava uskon loikka ja päätettävä käsikirjoituksen olevan sellainen, että se on valmis siirtymään tuotettavaksi. Kaikki tästä eteenpäin tuotannon eteen tehtävä työ on vision saattamista konkretiaksi ja kun tuottaja tämän oivaltaa, hän voi lähestyä tuotannon järjestelyä suoraviivaisemmin ja keskittyä olennaiseen.

Ne erot, jotka oppilas- ja ammattilaistuotantojen kuvausvaiheessa ovat, liittyvät kuvausryhmän toimintaan. Hyvä ihminen lyhytelokuvan parissa työskennelleet ammattilaiset suhtautuivat vakavasti työhönsä ja perehtyivät tuotantoon ennalta sekä tiesivät mitä heidän kuuluu tehdä kuvauspaikalla. Jos vertaan työryhmän toimintaa Arktisien tulien kuvauksiin, muistan siellä myös olleen innostuneita oppilaita tekemässä kaikkensa kuvausten eteen, mutta siellä vallitsi epävarmuuden ilmapiiri. Arktisien tulien kuvauksissa ei ollut aina tietoa mitä tapahtuu vai tapahtuuko mitään. On tietenkin muistettava, että Arktisien tulien parissa työskennelleet opiskelijat olivat oppimassa elokuvan tekemistä, joten luonnollisesti ammattimaista otetta tekemiseen ei heillä vielä ollut kehittynyt. Olinhan itsekkin siellä oppimassa. Ammattilaistuotannoissa myös ryhmän sisäinen kommunikointi toimii paremmin, koska siellä tekevät töitä henkilöt jotka osaavat jakaa ja vastaanottaa käskyjä. Hyvän ihmisen kuvauksissa apulaisohjaaja hallitsi kuvaustilannetta täysin ja piti kaikkia muita kuvausten parissa työskenteleviä ajan tasalla ilmoittamalla aika-arvioita tasaisin välein. Oppilastuotannoissa ei viestintä ja käskyjen jakaminen työryhmän välillä usein toimi, koska kaikki ovat ystäviä keskenään ja oppilaita pelottaa jos sattuvat loukkaamaan toisiaan käskyttämällä. Tällainen käskyttämisen pelko oppilastuotannoissa on mielestäni turhaa, koska oppilaiden on ymmärrettävä että mahdollinen kritiikki käskyjen lomassa ei kohdistu oppilaaseen henkilökohtaisesti. Käskyt ja palautteet liittyvät tehtävään työhön, jonka parissa opiskelija toimii ja jossa hän kehittää sekä muodostaa omaa ammatti-identiteettiään.

5 POHDINTA

Mielestäni Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun tuotannot mallintavat hyvin ammattimaailmaa. Kun olen jonkin verran tehnyt alan töitä täysipäiväisesti ja näen työharjoitteluun saapuvia opiskelijoita, hämmästyin usein heidän asennettaan tekemiseen. Tiedän jokaisen ihmisen olevan omanlaisensa persoona ja ei oppilastuotannoissa ketään opeteta käyttäytymään kuin ammattilainen, mutta suosittelen tarkastelemaan itseään jos kokee television tai elokuvien parissa työskentelyn olevan mitänsanomaton. Olen sivusta nähnyt useamman työhaastattelun ja tällainen välinpitämätön ”ihan sama” – asenne on valitettavan arkipäiväistä. Suhtautuminen media-alan töihin on syytä olla kunnioittava ja vastaanottavainen. Kun itse lähdin työharjoitteluun, minulla oli mielessäni yksi johtajuusajatus, jota vieläkin pidän mielessäni töitä tehdessä: minä hoidan sen. Nuo sanat kun sanoo tarpeeksi usein esimiehelle ja vielä kun pitää sanansa, niin ei ole hetkeäkään epäselvää eivätkö luottamus ja suhtautuminen tekemisiisi kasva. Tällaisen mantran tapaisen ajatuksen läpikäyminen mielessä ja sanomalla sen ääneen toiselle johtaa toimintaan ja tarttumaan asioista kiinni. Suhtautuminen toisten tekemisiin ei tule olla ylimielistä ja vähättelevää, koska kaikki ne ammattilaiset jotka alalla työllistyvät, saavat töitä siksi koska osaavat suhtautua ja arvostaa toisia ammattilaisia.

Myönnän itsekkin ilkkuneeni suomielokuville ja televisiotuotannoille, mutta kaikkea tätä tekevät ihmiset, jotka vain koettavat elättää itsensä ja hoitaa työnsä ammattiyhdistyksen pitäen. Oppilas- kuin ammattilaistuotannoissa on hyvä olla mukana koko sydämellä, koska kun antaa jotain itsestään syntyy tuotantoihin vuorovaikutteisuus työryhmän välille. Tämän ansiosta tuotantoon kehittyy onnistumisen ilmapiiri, jossa jokainen voi antaa parhaan mahdollisen työpanoksen. Hollywood-ohjaaja Francis Lawrence kertoo myös työilmapiirin merkityksestä elokuvalehti Episodissa (Episodi 11/2013, s. 37). Lawrence mukaan on tärkeää luoda rauhallinen työilmapiiri kuvauksiin, jotta se kannustaisi ihmisiä nauttimaan työstään ja lujittaisi yhteenkuuluvuutta sekä takaisi paremman lopputuloksen.

Mielestäni ammattimaisuus on sitä, että osaa hyväksyä omat ja toisten virheet. Kaikki tekevät jossain vaiheessa huonoja ratkaisuja, joita kadutaan jälkeenpäin, mutta ammattilainen myöntää virheet ja ratkaisee ne edukseen. On oltava rehellinen ja avoin, koska siitä hyötyvät kaikki ja samalla kun annat jotain itsestäsi, tulet saamaan myös jotain

takaisin. Olemalla itse valmis onnistumaan ja antamaan parasta, luot omalta osaltasi hyvän työilmapiirin, jossa kaikki tulevat kokemaan työnsä merkitykselliseksi.

LÄHTEET

Arktiset tulet 2012. Ohjaus: Gretta-Garoliin Sammalniemi. Tuotanto: Pohjoisen kulttuuri-instituutti.

Clevé, Bastian 2006. Film Production Management. Kolmas painos. Elsevier Inc., Burlington, MA.

Hyvä ihminen 2013. Ohjaus: Paula Korva. Tuotanto: Matila Röhr Nordisk Oy.

Lawrence, Francis 2013. Ei savua ilman tulta. Episodi, 11/2013, s. 37.

Pientä pintaremonttia 2012. Ohjaus: Mikko Ylöstalo. Tuotanto: Matila Röhr Nordisk Oy.

Pientä pintaremonttia 2013. Katsomo.fi. Hakupäivä 19.11.2013.

<<https://www.katsomo.fi/?treeId=33007002>>

Pohjoisen kulttuuri-instituutin esittely 2010. Hakupäivä 19.11.2013.

<<http://iwculture.ulapland.fi/Suomeksi/Esittely>>

Pohjoisen kulttuuri-instituutin johtosääntö 2011. Hakupäivä 23.11.2013.

<<http://iwculture.ulapland.fi/loader.aspx?id=2d97c679-0b3a-49ca-bfd3-2bac11acb6b8>>

Ryan, Maureen A. 2010. Producer To Producer. A Step-By-Step Guide to Low-Budget Independent Film Producing. Michael Wiese Productions.

Suomen elokuvasäätiö 2012, Hetki hauskaa 2-lyhytelokuvahankkeeseen valittu viisi tuotantoa. Hakupäivä 23.11.2013.

<http://ses.fi/ajankohtaista/ajankohtainen/?tx_ttnews%5Bpointer%5D=4&tx_ttnews%5Bback-Pid%5D=229&tx_ttnews%5Btt_news%5D=165&cHash=e3c1c7837ef6a5551ef85f4327bb0356>

Teatteri- ja mediatyöntekijöiden liitto, elokuva- ja tv-tuotannon palkat. Hakupäivä 23.11.2013.

<<http://www.teme.fi/tyoelama/palkat/331-elokuvapalkat.html#.UpCfKBwp2Ds>>

Viestinnän koulutusohjelman, medianomi (AMK), opetussuunnitelma 2010–2011. Hakupäivä 19.11.2013.

<<http://edu.token.fi/edu-token-AMK/Opetussuunnitelmat/Kulttuuriala/2010-2011/Viestinta/Rakenne>>

Viestinnän koulutusohjelman, medianomi (AMK), opetussuunnitelma 2010–2011. Teostuotannon suuntaavat ammatilliset opinnot. Hakupäivä 19.11.2013.

<<http://edu.token.fi/edu-token-AMK/Opetussuunnitelmat/Kulttuuriala/2010-2011/Viestinta/Teostuotanto#tuot1>>

Viestinnän koulutusohjelman, medianomi (AMK), opetussuunnitelma 2011 – 2012. Opiskelutaidot ja ammatillinen kasvu. Hakupäivä 23.11.2013.

<<http://edu.token.fi/edu-token-AMK/Opetussuunnitelmat/Kulttuuriala/2011-2012/Viestinta/Perusopinnot#taidot>>

Wikipedia 2013a. Juha Pentikäinen. Hakupäivä 19.11.2013.

<http://fi.wikipedia.org/wiki/Juha_Pentikäinen>

Wikipedia 2013b. Recce. Hakupäivä 19.11.2013.

<<http://fi.wikipedia.org/wiki/Recce>>

Ylläs – Huipulla tulee 2012. Ohjaus: Mika Kurvinen. Tuotanto: Matila Röhr Nordisk Oy.

LIITTEET

Liite 1. Kemi-Tornion AMK, Tuotantotyöpajan toteutussuunnitelma 2011

Liite 1 1(3)

6MS8340 Tuotantotyöpaja, 15 op

TOTEUTUSSUUNNITELMA, klk 2011

Opettajat: Jairo Acosta, Risto Huru, Jetta Huttunen, Panu Pohjola, Timo Puukko, Mervi Saukko, Soile Suvanto

Tavoite: Tuotantotyöpajan tavoitteena on simuloida ammattituotantojen maailmaa ja tarjota opiskelijoille suuntautumisensa mukaisia tuotantotehtäviä monimediajournalistisissa ja teostuotannollisissa tuotantoprosesseissa. Opintojakson aikana tuotetaan erilaisia mediateoksia esituotannosta tuotantoon, jälkituotantoon ja markkinointiin saakka. Journalistisissa tehtävissä opiskelija perehtyy käytännön työtapoihin soveltamalla aiempaa oppimistaan koulun viestintävälineissä (Meän Väylä, RadioAktiivinen, CampusTV) tai T&K- ja LIIKE-hankkeista johdetuissa autenttisissa oppimistehtävissä/projekteissa. Teostuotannon tehtävissä opiskelija soveltaa osaamistaan erilaisiin mediatuotannon prosesseihin ja syventää aiemmin hankkimaansa osaamistaan mediatuotantojen käytännöistä.

Tuotantotyöpajassa työskennellään tiimeissä ja tehdään yhteistyötä muiden suuntautumisvaihtoehtojen, koulutusohjelmien, korkeakoulujen sekä ulkopuolisten yhteistyökumppaneiden kanssa. Tuotantotyöpajassa tuotetaan ääni- ja audiovisuaalisia teoksia ja sisältöjä erilaisiin medioihin (netti, radio, tv, elokuva). Toteutettavat teokset voivat olla tilaustöitä tai omaehtoisia produktioita. Lisäksi tuotantotyöpajassa on mahdollisuus työskennellä tapahtumatuottamisen tehtävissä.

Sisältö:

- fiktiivisen lyhytelokuvan tuotantoprojektin esituotanto
- dokumenttielokuvan esituotanto
- radiodokumentin, kuunnelman, featuren tai radiotaiteen suunnittelu ja tuotanto
- erilaisten ohjelmien sisällöstä vastaavan tuottajan tehtävät
- toimittajana ja tuottajana työskentely erilaisissa tuotantoprosesseissa
- journalististen sisältöjen suunnittelua, toimittamista, tuottamista ja/tai versiointia eri medioihin
- toimituspalaverit, tuotantokokoukset
- esimiestaidot, tiimityöskentely
- tiedottajana työskentely
- lyhytelokuvan kuvaukset

Liite 1 2(3)

- dokumenttielokuvan kuvaukset
- jälkituotantoprosessi ja leikkaus (dokumentti, fiktio)
- tuotannon paketointi ja rahoitus
- elokuvan markkinointi ja levitys
- tapahtumatuottaminen
- audiovisuaaliset tuotteet ja tekijänoikeus, sopimukset
- oman osaamisen tuotteistaminen liiketoiminnaksi

Toteutus: Opintojakso suoritetaan teoriaopetukseen kytkettyinä oppimistehtävinä ja omaehtoisina produktioina sekä työelämäprojekteina. Kurssi sisältää teoriaopetusta, ohjattua työskentelyä ja itsenäistä työskentelyä.

Teoriaopetuksen toteutus: Kaikille yhteiset luennot, suuntautumisvaihtoehdon mukaiset luennot, itsenäinen perehtyminen oppimateriaaliin ja kirjallisuuteen, oppimistehtävät.

Ohjatun työskentelyn ja itsenäisen työskentelyn toteutus: Opiskelija valitsee oheisesta sisältöpaletista suuntautumisensa mukaiset sisällöt ja laatii aikataulunsa työtehtävänsä mukaisesti yhteistyössä ohjaavien opettajien kanssa. Jokainen opiskelija ylläpitää oppimispäiväkirjaa ja tuntiseurantaa työtunneistaan. Kurssin hyväksytyt suorittaminen edellyttää oppimispäiväkirjan sekä tuntiseurannan palauttamista ja raporttia, jossa opiskelija tarkastelee oppimistavoitteiden saavuttamista oman tuotantoroolinsa / tehtäviensä näkökulmasta (itsearviointiraportti). Opiskelijat kokoavat tehtävistään ja tuotannoistaan työnäytesalkun.

Tuotantotyöpajan oppimisympäristönä käytetään Moodlea (Tuotantotyöpaja 2011), jossa jaetaan informaatiota sekä oppimateriaaleja ja keskustellaan tuotannoista sekä seurataan niiden aikataulun mukaista etenemistä.

Tarkemmista aikatauluista kts. Moodle (mm. lyhytelokuvatuotannot, dokumenttituotannot, radiotuottaminen, Elma-gaalan tuotanto).

Opintojaksoa ei voi tenttiä.

Oppimateriaali: Ilmoitetaan opintojakson alussa.

Liite 1 3(3)

Arviointi: Opintojakso arvioidaan arviointiasteikolla 0-5. Opintojakson tavoite ilmaisee arvosanan 5 (kiitettävä) tasoisen suorituksen oppimistavoitteen. Arviointiin vaikuttavat osallistuminen opetukseen ja oppimistehtäviin/työelämäprojekteihin, työnäytesalkku ja itsearviointiraportti.